

een pestproclamatie zijn, het novum van een slingeruurwerk (*Richard II*: 'Een vrouw, dat is iets als een Duitse klok, steeds na te zien en altijd in de war'), de historische wapenrusting van een krijgsheer-koning (*Henry V*: 'dicht de wal met onze Engelse doden!'), of een nederig aardewerken bakje voor entreegeld.

De zilveren penning die werd geslagen om te gedenken dat Sir Francis Drake in 1577-1580 rond de wereld was gezeild, weerspiegelt zich in de passage in *Een midzomernachtdroom* waarin Puck de elfenkoning Oberon verzekert dat hij 'in net iets meer dan een halfuur' rond de aarde vliegt. Het publiek zal bij Pucks opschepperij meteen aan Drakes sensationele prestatie hebben gedacht: de impact van zijn zeiltocht was vergelijkbaar met die van de eerste maanvlucht in onze tijd.

Dichter bij huis blijft het hoofdstuk dat inzoomt op een zestiende-eeuwse dolk en een rapier, net als de vork door uitgaanspubliek verloren in de modder van de Theems. We leren hoe de dolk, op z'n Italiaans boven de kleding gedragen, een modeaccessoire werd in het Londense straatbeeld. Hoe acteurs daarop eveneens met dolk en degen ten tonele verschenen (*Hamlet*: 'Is this a dagger I see in front of me?') en hoe de komiek Richard Tarlton zich als *master of fencing* onderscheidde en daarmee een dubbele attractie werd.

Intrigerend is MacGregors verklaring over al die wankelende tronen in Shakespeares drama's. Tijdens de regering van koningin Elizabeth bestond grote onzekerheid over haar opvolging. 'The Virgin Queen' bleef ongehuwd en kinderloos, wat bange speculaties over de toekomst in de hand werkte. Overall werden complotten en spionnen vermoed, gefinancierd door de katholieke aartsvijand Spanje. Om de onrust te beteugelen greep Elizabeth naar een paardemiddel: de Treason Act van 1571 verbood elke publieke discussie over haar opvolging. In MacGregors woorden: zo creëerde ze een olifant in de kamer, een verkrampt zwijgen dat er om vroeg in de werkelijkheid van het theater te worden doorbroken.

Neil MacGregor (1946) nam vorig jaar afscheid als directeur van het British Museum en was eerder directeur van de National Gallery. Hij publiceerde *Een geschiedenis van de wereld in 100 voorwerpen* (2011) en *Duitsland – biografie van een natie* (2015), waarin hij op een vergelijkbare manier geschiedenis, kunst en het alledaagse leven aan elkaar knoopt.

Het Shakespearejaar 2016 heeft meer in petto, maar met deze even toegankelijke als erudiete *Shakespeare for the masses* is het eerste hoogtepunt binnen.

Erik van den Berg

FICTIE

Hanya Yanagihara

Een klein leven

★★★★★

Uit het Engels vertaald door Josephine Ruitenberg en Kitty Pouwels. Nieuw Amsterdam; 752 pagina's; € 24,99.

NON-FICTIE

Neil MacGregor

Shakespeare's rusteloze wereld –

Een verrassende geschiedenis in twintig voorwerpen

★★★★★

Uit het Engels vertaald door Pon Ruiter. Hollands Diep; 336 pagina's; € 24,99.

Een snijdende leeservaring is de uiterst bekwaam opgebouwde roman over onherstelbaar leed.

Net als je denkt dat het niet erger kan, doet Hanya Yanagihara er een schepje bovenop.

Een klein leven (*A Little Life*) van de Amerikaanse schrijfster Hanya Yanagihara begint verraderlijk rustig, ja bijna kabbelend. We maken kennis met vier vrienden die zijn afgestudeerd aan een prestigieuze universiteit. Ze gaan in New York wonen, om daar carrière te maken.

En jawel: stapje voor stapje gebeurt dat. Willem, een would-be-acteur die – uiteraard – in een restaurant werkt, ontwikkelt zich tot een ware ster. JB wordt een succesrijk kunstenaar. Malcolm groeit uit tot een globetrotterende top-architect. En hoofdpersoon Jude, wiens verleden in nevelen is gehuld, wordt een briljant jurist.

Gaandeweg richt de roman zich steeds meer op Willem en Jude, die een liefdesrelatie hebben, en worden hier en daar tipjes van de sluier rond Judes verleden opgehoeld.

Aanvankelijk geschiedt dat op bijna tergende wijze. We weten dat Jude tobt met zijn gezondheid en problemen met zijn benen heeft, maar als zijn vrienden vragen hoe dat komt, geeft hij vage verklaringen. Na enige tijd ontdekt Willem dat Jude zichzelf met scheermesjes verwondingen toebrengt. Wat is hier gaande?

Heel bekwaam bouwt Yanagihara spanning en intrige op. Van alle personages krijgen we via flashbacks inzicht in hun verleden, hun persoonlijkheid, hun dromen en demonen. Wat Jude betreft wordt duidelijk dat ons weinig blijmoedige onthullingen te wachten staan. Die verwachting wordt met rente ingelost.

Hij blijkt als kind te vondeling te zijn gelegd en te zijn opgegroeid in een klooster. Als Jude 9 is gaat broeder Luke er met hem vandoor: hij belooft de jongen dat ze samen als vader en zoon in een huisje in

de bossen gaan wonen. De twee trekken van plek naar plek. Judes geestelijke en lichamelijke ondermijning, die in het klooster al was ingezet, krijgt nieuwe dimensies. Als uitweg uit de nood leert broeder Luke hem 'iets geheims' waardoor hij 'het gif, het vuil, de woede' kan laten wegvloeien: zichzelf snijden met keurig door de broeder aangeleverde scheermesjes.

Een scheermes: dat is ook het beeld dat het lezen van deze roman oproept. *Een klein leven* onderwerpt wie het ter hand neemt aan een snijdende leeservaring. Telkens als je denkt: nu kan het niet erger, doet Yanagihara er nog een schepje bovenop. En net als je je de voyeur van geweldsporno dreigt te gaan voelen, besef je: wat is er treffender dan dat deze roman mij bijna net zo murw maakt als de hoofdpersoon?

Toch zijn de gruwelijke scènes van misbruik, geweld en zelfmutilatie niet eens het meest deprimerende aan het boek. Moedeloos makender is het feit dat de oudere, succesrijke en door hartelijke vrienden omgeven Jude zo weinig ontvankelijk blijkt voor de liefde waarmee hij wordt bejegend.

In een traditioneel gruwel-sprookje wordt aan het slot het kwaad overwonnen. In een literaire roman kan verdriet worden geabsolveerd door inzicht. Bij Yanagihara is daarvoor geen plaats. Jude, zo maakt zij duidelijk, is in zijn jeugd dermate onherstelbaar beschadigd, dat alle liefde en goedheid die hij later in zijn leven ontmoet, afglijdt tegen een pantser van onbenaderbaarheid.

Een van de grondwaarden van de Amerikaanse cultuur, van de Amerikaanse psychologie, is dat je altijd opnieuw kunt beginnen. De *pursuit of happiness* is er voor iedereen. Niet waar, zegt deze roman. Er is verdriet dat je nooit meer te boven komt.

Hans Bouman